

ความเชื่อและพฤติกรรมของผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในสถานการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดนกในชุมชน
 BELIEF AND PRACTICES OF PEOPLE WHO RAISE DOMESTIC CHICKEN IN THE
 SITUATION OF AVIAN INFLUENZA PANDEMIC IN THE COMMUNITY

ณัฐกานต์ ทองสุริวงศ์ 4737078 SHMS/M

ศศ.ม. (สังคมศาสตรการแพทย์และสาธารณสุข)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : เพ็ญจันทร์ เซอร์เรอร์, Ph.D., มัลลิกา มัติโก, ศศ.ด., Ph.D.,
 สุชีลา ตันชัยนันท์, M.A.

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความเชื่อ และพฤติกรรมในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง และไข้หวัดนก ในสถานการณ์ของการระบาดของโรคไข้หวัดนกในของผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในชุมชนชนบทแห่งหนึ่งในภาคกลาง กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 10 ครอบครัว โดยเลือกแบบเจาะจงกับครัวเรือนที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองนานกว่า 2 ชั่วโมง มีผู้ให้ข้อมูลหลักคือหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้ที่มิบพบปะในการเลี้ยงไก่ของครัวเรือน นอกจากนั้นยังมีสมาชิกในครัวเรือน และ ผู้นำหมู่บ้าน วิธีการในการศึกษาใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่าไก่พื้นเมือง มีความหมายมากกว่าการเป็นสัตว์เลี้ยงธรรมดา โดยพบว่า ในมิติทางสังคมชาวบ้านให้ความหมาย ไก่ในฐานะที่เป็นอาหารที่ปลอดภัย เป็นอาหารชั้นดี ไก่เป็นทุนเป็นรายได้เสริมในครัวเรือน ไก่เป็นเพื่อนแก้เหงา ไก่เป็นสมาชิกของครัวเรือน ไก่เป็นเกมส์กีฬา ไก่เป็นสัญลักษณ์ใช้บอกเวลา ส่วนในมิติทางวัฒนธรรม ชาวบ้านให้ความหมายว่าไก่เป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งของมงคล ใช้ในการบวงสรวง ใช้ในพิธีกรรม และเคารพสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไก่พื้นเมืองจึงมีความหมายในเชิงสัญลักษณ์ และมีความสัมพันธ์ทางสังคมกับประชาชนผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง รวมทั้งผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีชุดความรู้เกี่ยวกับการดูแลเมื่อไก่ป่วยและตายที่สะสมผ่านประสบการณ์และถ่ายทอดกันมา สำหรับไข้หวัดนกชาวบ้านให้ความหมายไข้หวัดนก เป็นโรคที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ เป็นโรคที่น่ากลัว โรคที่ทำให้คนตาย โรคของเวรกรรม โดยชาวบ้าน มีชุดความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุไข้หวัดนกว่ามีสาเหตุจากนก นำโรคมานำให้ไก่ ไก่นำโรคมานำสู่คน คนนำโรคมานำสู่ไก่ และเชื่อว่าการเกิดจากสิ่งแวดล้อมไม่ดี เมื่อเกิดการระบาดของไข้หวัดนกในพื้นที่ รัฐได้ใช้หลักการทางระบาดวิทยาในการตัดวงจรการระบาดโดยการฆ่าทำลายไก่ ชาวบ้านมีปฏิกิริยาต่อสถานการณ์การระบาดในระยะแรก ทั้งเกิดความหวาดกลัว ตื่นตระหนก แสวงหาบริการทางการแพทย์เมื่อเกิดการเจ็บป่วยมากขึ้น ขอมปฎิบัติตามอำนาจรัฐ รวมทั้งมีพฤติกรรมต่อต้านต่อรอง โดยการนำไก่ไปแอบ ซ่อน เพื่อป้องกันการถูกทำลายโดยภาครัฐ ทั้งนี้พบว่าชาวบ้านมีความเชื่อต่อการมีอยู่ของไข้หวัดนกว่า ไ้หวัดนกมีจริง และเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อผลในทางธุรกิจการค้า ทั้งนี้ พบว่า ภายหลังที่การระบาดของโรคสงบลง พบว่าผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองได้กลับเข้าสู่วิถีชีวิตของผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง มีการเลี้ยงไก่ ในระบบการเลี้ยงแบบเดิมๆ ตามแบบรุ่นบรรพบุรุษ เมื่อความกลัวต่อโรคลดลง ชาวบ้านลดความเข้มข้นในการดูแล และป้องกันโรคตามกรอบมาตรฐานของรัฐ ทั้งนี้ เนื่องจากชุดความรู้ชาวบ้าน

การศึกษานี้ มีข้อเสนอแนะว่า แนวทางในการแก้ปัญหาของโรคหากมุ่งเน้นในทางระบาดวิทยาและการใช้อำนาจสั่งการ โดยภาครัฐ ไม่ใช่ทางออกในการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน แต่การแก้ปัญหาโรคไข้หวัดนกที่ยั่งยืนและถาวร คือการใช้มาตรการที่สอดคล้องกับความคิด ความเชื่อ ของผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ที่เกี่ยวข้องกับมิติทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างไก่กับคน รวมทั้งชุดความอธิบายของชาวบ้านต่อโรคไข้หวัดนกที่มีความหลากหลายและไม่อยู่นิ่ง การสื่อสาร ที่สอดคล้องกับความคิดความเชื่อ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้าน จะเป็นหนทางในการแก้ปัญหาของโรคไข้หวัดนกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ไก่พื้นเมือง / ไข้หวัดนก / ความเชื่อ / ความเสี่ยงต่อโรคไข้หวัดนก

BELIEF AND PRACTICES OF PEOPLE WHO RAISE DOMESTIC CHICKEN IN THE SITUATION OF AVIAN INFLUENZA PANDEMIC IN THE COMMUNITY

NATAKARN TONGSURIWONG 4737078 SHMS/M

M.A. (MEDICAL AND HEALTH SOCIAL SCIENCES)

THESIS ADVISORY COMMITTEE : PENCHAN SHERER, Ph.D., MULIKA MATTIKO, Ph.D., SUCHEERA TANCHINAN, M.A.

ABSTRACT

This investigation was a qualitative research to study belief and practices of local chicken breeders under the situation of avian influenza in a rural community in the central region. Sampling was through purposive approach with 10 households raising chickens for more than 2 generations without any migration and volunteering to supply information. Among them there was a household who had a member who had died with avian influenza. Respondents were the household heads or those breeding the chickens of the households, members and the village chief. In-depth interviews, participatory observations and non-participatory observations were used in of data collection.

It was found that the local chickens were more meaningful than normal pets. Under the socio-local dimension, chickens were the safe food, luxurious food, capital and additional income for the households. Chickens were friends and members of the families. They were part of games and sports, and symbols to tell time. Under the cultural dimension, chickens were seen as good things, used in ritual sacrifice and respect for the sacred. The local chickens had symbolic meaning and socio-relation with their breeders, who had the mindset to take care when chickens got sick and died. The avian influenza had been defined by the locals as a dreadful disease leading to death, and of karma. On the contrary, the causes of the influenza came from birds and chickens carried it to human beings and humans carried it to chickens. They also believed it came from an unhealthy environment. Upon the avian influenza epidemic in a locality, the state applied the epidemic principles to incapacitate it by killing or destroying them. The locals at first reacted to the epidemic situation with fear, horror, seeking medical service if more serious, surrendering to the state power but using resistance and negotiation by hiding chickens to prevent the destruction by the state. It was also found that the locals have various beliefs on the existence of the avian influenza, its true existence and it being made up for business interests. After the epidemic subsiding, breeders were found returning to a similar lifestyle, with the traditional chicken breeding at their forefathers. After the dread of the epidemic declining, the locals minimized intensive cares for themselves and their families with less preventive practices.

Recommendations from this investigation are that the solutions being aimed at epidemiology and demand from the state sectors are not lasting solutions. The lasting and the permanent ones are applying measures meeting the breeders' thoughts and beliefs and seeking good cooperation from all sectors. In addition, communications or building understandings on disease preventions which correspond to their thoughts, beliefs, social, traditions, cultures and daily lifestyle would have been the lasting solution for the avian influenza.

KEY WORDS : DOMESTIC CHICKEN (LOCAL FOWL) / AVIAN INFLUENZA/BELIEF / RISK OF INFECTED WITH AVIAN INFLUENZA

163 pages